

INTERVIEW

‘Wij creëren het erfgoed van de toekomst’

Al 28 jaar bouwt **Hester Alberdingk Thijm** (63) onvermoeibaar aan de grote kunstcollectie van multinational AkzoNobel. 'We bestaan bij de gratie van dit bedrijf'

Liesbeth Wytzes

Foto's Guido Benschop

Kunst: Robert Zandvliet

Toen de AkzoNobel Art Foundation 25 jaar bestond, drie jaar geleden, verscheen er een prachtig boek, bijna een glossy, met als titel: *We Are The Collection!* De collectie, dat zijn wij allemaal: degenen die bij dit bedrijf werken, maar evengoed alle kunstenaars die daarin zijn verzameld en de mensen die naar die kunst komen kijken. Maar je zou ook kunnen zeggen dat de collectie Hester Alberdingk Thijm is, want zij is er, als samensteller van het eerste uur, onlosmakelijk mee verbonden. '28 jaar!' – ze zegt het met een ongelooflijk lachje.

Zo lang werkt ze al bij AkzoNobel, en in die jaren heeft ze een collectie opgebouwd van meer dan tweeduizend werken. Die zitten allemaal in haar hoofd, opgeslagen als een mentale catalogus. Die kunstwerken hangen of staan ook allemaal ergens, in de kantoren van dit bedrijf of als bruiklenen in musea of op exposities. Maar liever niet in een depot, tenzij ze zo kwetsbaar zijn dat ze even moeten uitrusten.

'Kunst moet worden gezien,' zegt Alberdingk Thijm, en dan het liefst laagdrempelig. En laagdrempelig is het hier, in het hoofdkantoor van AkzoNobel in Amsterdam. Zelf is ze ook toegankelijk en praat enthousiast over haar werk, zonder modieuze kunsthistorische termen als 'ontregelend' of 'gelaagd' te gebruiken. Alberdingk Thijm – zwarte

broek, zwart T-shirt, zwarte sneakers van Balenciaga en een grote schijf van halfedelsteen aan een koord om haar hals – verbaast zich weleens over de lange weg die zij en de collectie hebben afgelegd. Ze heeft inmiddels een team van vier medewerkers met af en toe extra freelancers, als het druk is voor een tentoonstelling.

‘Er is veel veranderd. Het kantoor in Arnhem waar we begonnen, was een mooi, modernistisch gebouw, veel ramen, licht, wit. Er hingen wat directieportretten, verder niets. De toenmalige bestuursvoorzitter Kees van Lede, helaas overleden, die mij voor deze baan had gevraagd, was een traditionele man die dat allemaal wat ongezellig vond. Er moest kleur komen.

‘Ik ben toen heel grondig gaan onderzoeken wat voor bedrijf dit was en ik ben op drie pijlers uitgekomen voor de opbouw van de collectie: vernieuwing, de mens, kleur en onderzoek. Daarop heb ik al die tijd mijn werk gebouwd.’

Van Arnhem verhuisde het hoofdkantoor naar Amsterdam en zes jaar geleden betrok AkzoNobel dit grote gebouw op de Zuidas. ‘Toen ik bij Akzo begon, waren er alleen maar mannen in driedelig grijs. Ik droeg ook nog hakjes en een vrouw met een hoofddoekje zag je pas na vijven. Nu komen de medewerkers uit de hele wereld, diverser kan het niet!’

Inmiddels was de collectie zo’n wezenlijk onderdeel van het bedrijf, dat Alberdingk Thijm en haar team bij het ontwerp van het gebouw meedachten over een vaste ruimte voor de kunst. Dat werd de Art Space, bij binnenkomst meteen links. Er hangen nu zo’n veertig werken, en er is niets te merken van de soms ijle sfeer in een museum, waar mensen toch wat geïntimideerd raken en vanzelf gaan fluisteren. Hier sta je met je cappuccino voor een schilderij.

In september opende de tentoonstelling EARTH. ‘Er kwamen 350 mensen naar de opening, en zes museumdirecteuren,’ zegt Alberdingk Thijm tevreden. In EARTH komen twee thema’s naar voren die voor Alberdingk Thijm belangrijk zijn in de kunst: esthetiek en ethiek. ‘Voor mij moet een kunstwerk mooi, aantrekkelijk, fascinerend zijn. Maar het

Hester Alberdingk Thijm

(1959, Nijverdal) werkte na school bij KLM, de Beurs van Berlage en Boijmans Van Beuningen. Sinds 1996 in dienst bij chemiebedrijf AkzoNobel als directeur van de Art Foundation.

moet ook een verhaal brengen dat je intrigeert, dat nieuwsgierig maakt, zodat je er misschien een vraag over stelt. Dat is de ethische kant. Een kunstenaar maakt een kunstwerk, omdat hij of zij iets belangrijk vindt. In deze tentoonstelling is dat het klimaat, het milieu. Want we proberen altijd de tijdgeest te vatten.’

Alberdingk Thijm zit vier, vijf dagen per week op kantoor. ‘s Avonds en in de weekends is het kunst kijken: het is geen baan, maar een leven. ‘Het allerleukste wat wij doen, is jonge kunstenaars een kans geven. We volgen alles en krijgen honderden mails per week van kunstenaars en galeries die hun werk aanbieden.’ Niemand wordt zomaar afgewezen. ‘We kijken altijd naar het werk. Een kunstenaar die de stoute schoenen aantrekt en vraagt of we zijn of haar werk willen kopen – dat is toch ontroerend.’

De tentoonstelling EARTH is op een bepaalde manier opgebouwd. ‘We hebben het ingericht als een soort boswandeling waarin je wordt omringd, bijna omarmd, door groen. Links en rechts hebben we alleen maar landschappen. Je begint in het paradijs, en dan kom je van die utopie in een dystopisch landschap van bosbranden en overstromingen. Je kunt steeds terugkeren naar de centrale as, waar je beseft dat we met onze voeten in de aarde staan.’

Bij het bedenken van zo’n onderwerp en het selecteren van de kunst die erbij past, hoeft Alberdingk Thijm geen mappen met afbeeldingen of enorme bestanden door te kijken. Want alles zit immers in haar hoofd. ‘Ik heb die mentale cata-

logus. Ik weet de basis en daarop ga ik improviseren, als een soort choreografie. Wat past het beste bij wat? Dan gaan we kijken hoe we dat zo goed mogelijk organiseren.

Sommige dingen werken gewoon niet goed samen, dan overstemt het ene het andere werk. Dat doe ik allemaal in mijn hoofd en in het echt is het nooit anders dan ik me voorstelde. Ik ben steeds bezig met vernieuwing, maar al het eerdere dat ik heb gedaan, neem ik mee. Vergelijk het met je vriendenkring: er komt iemand bij, er valt iemand af, die chemie verandert steeds.’

Soms is het wel een beetje vermoeiend, om alles zo in je hoofd te hebben. ‘Ik weet bijvoorbeeld nog precies wat ik kocht, bij wie, wanneer. Wat Kees van Lede op zijn kamer had hangen, wat hij daarover zei.’ De bestuursvoorzitter is natuurlijk belangrijk, ook voor de Art Foundation, en het is wel zo prettig als die ook van kunst houdt.

‘De huidige CEO is de Fransman Grégoire Poux-Guillaume, heel aardig. En zo slim. Als ik hem één rondleiding geef, doet hij het de volgende keer zelf – en misschien wel beter! Op zijn kamer hangt een heel goede Appel, uit 1960, die ik onlangs verwaarloosd aantrof in een Sikkens-fabriek in Sassenheim.’

Hester Alberdingk Thijm heeft geen kunsthistorische opleiding gevolgd. Ze werkte als stewardess, kwam terecht in de Beurs van Berlage en daarna in het Boijmans Van Beuningen, tot ze voor deze baan werd gevraagd. Toch ziet ze al vroeg tekenen van een speciale belangstelling voor kunst.

‘Ik kom uit een gezin van vier. We woonden in Twente en mijn moeder gaf ons allemaal een tuintje. Mijn broer deed er meteen beestjes in: hij is dierenarts ge-

‘Een kunstwerk moet ook een verhaal brengen dat intrigeert’

worden. Mijn zusje benaderde het ecologisch: niet spuiten tegen de rupsen. Zij heeft in New York altijd bij mensenrechtenorganisaties gewerkt. Ik zette er allemaal kasteeltjes en kabouters in, nu koop ik beelden.'

Als beheerder van de kunstcollectie van een multinational in verven en coatings hoor je niet echt bij de kerntaak van dit bedrijf, dat actief is in tachtig landen, een omzet heeft van rond 9 miljard euro en zo'n 35.000 werknemers. 'Zeker niet! Ik ben de zachte sector. Maar ik heb hier zo veel geleerd, meer dan ik in een museum had kunnen leren. Dit is een *hard-core* bedrijf waar geld moet worden verdiend, en toch is de Art Foundation altijd in stand gebleven.'

Die heeft een aankoopbudget van tussen de 4 en 6 ton: het exacte bedrag hangt af van de economie en de bedrijfsresultaten. Gaan de zaken minder, dan moet er soms halverwege worden bezuinigd. Maakt ze het altijd op? Luide lach. 'Natuurlijk. We hebben zeker lastige tijden meegemaakt, maar met creativiteit kom je er altijd uit. Je hebt visie en volharding nodig. Soms is er in het hele bedrijf een personeelsstop. Vaak genoeg meegemaakt. Maar we betekenen natuurlijk wel veel voor dit bedrijf.'

Hoe ziet ze haar rol hier? 'Iemand zei eens: je bent als de troubadour die voor de troepen uitloopt en af en toe aan het hof komt vertellen hoe de boel ervoor staat. Ik denk dat dat zo is. Ik vertegenwoordig een ander geluid, maar we luisteren heel goed naar wat er binnen in het bedrijf gebeurt. Je haalt eigenlijk de buitenwereld binnen. Ik ben altijd de brug aan het bouwen tussen de maatschappij en het bedrijf.'

'Als je het hebt over *branding* en pr, over logo's en alles wat met bedrijfsstrategie te maken heeft, dan helpt zo'n collectie het bedrijf wel degelijk. Als je dit goed wilt doen, moet je een hoge ambitie hebben, maar ook laag durven gaan. We bestaan bij de gratie van het bedrijf en we zijn er voor iedereen die hier werkt.'

Inmiddels is de Art Foundation zo'n wezenlijk onderdeel van AkzoNobel geworden, dat de meeste mensen die er werken, trots zijn op de collectie en graag met familie en vrienden langskomen voor een rondleiding. 'Je moet wel dingen doen waar het bedrijf iets aan

heeft. En omdat het een bedrijf is dat zich bezighoudt met kleur, is er een organische verbinding met kunst.'

Komen er mensen over grondstoffen praten? Dan doet de Art Foundation daar iets mee. Komt er een delegatie uit China? Hup, de mooie schilderijen van Chinese kunstenaars uit de collectie komen tevoorschijn. Het platform Vibe, waarin het bedrijf zich buigt over hedendaagse zaken als inclusiviteit en diversiteit, kreeg uitleg in de vorige tentoonstelling, *All Eyes*, over de mens in alle facetten. 'Daar hingen prachtige schilderijen van mensen uit de hele wereld. Dat laten we zien op een open, toegankelijke manier. Niet zo van: kijk eens!'

Trouwens, Alberdingk Thijm ging het

'Ik vind het geweldig als ik iets van ons majestueus op zaal zie hangen'

laatst eens na, maar er zitten veel werken van vrouwelijke kunstenaars in de collectie. Toeval. 'Dat kochten we vanaf het begin. Hadden we het onbewust al goed gedaan, zonder dat we daar specifiek op uit waren. Er zijn gewoon heel veel goede vrouwelijke kunstenaars.'

Ze houdt contact met de meesten van haar kunstenaars, ook als ze maar één werk van hen heeft gekocht. En ook wanneer ze weleens denkt: onze collectie is harder gegroeid dan deze kunstenaar. Maakt een kunstwerk eenmaal deel uit van die collectie, dan is het verweven met alle andere werken, als in een soort spinnenweb.

De kunstwerken worden enthousiast uitgeleend aan musea en exposities. 'We hebben meer dan honderd internationale bruiklenen. Dat toont wel aan dat de collectie van hoge kwaliteit is. Heel belangrijk voor kunstenaars, die bedingen het vaak bij aankoop. Werken uit de collectie hingen in het Centre Pompidou in Parijs, in de Tate in Londen. Het is een richtingsverkeer, we lenen nooit iets terug omdat we klimatologisch niets kunnen garanderen, we zijn geen museum. Ik vind het geweldig als ik iets van ons ergens anders zie, als iets majestueus op zaal hangt. Dan ben ik onder de indruk.'

De Art Space is vrij toegankelijk en laagdrempelig. Soms zijn er wel vijf, zes rondleidingen per dag, en is de Franse ambassadeur op bezoek terwijl er scho-

lieren uit Zuidoost rondrennen. 'Hier loopt iedereen naar binnen en kan de kunstwerken van net zo dichtbij bekijken als hij wil. Er is nog nooit iets misgegaan. Zo gaat het als je vertrouwen geeft.' Er zijn ook geen suppoosten die je wegsturen of koordjes zodat je niet dicht bij een kunstwerk kunt komen.

Zijn inkopers van musea soms niet een beetje afgunstig op de mogelijkheden die de Art Foundation heeft? Het budget wordt dan jaarlijks bepaald en fluctueert, maar, zegt Alberdingk Thijm, er zijn geen voorwaarden aan verbonden. 'Bij rijksmusea is dat anders. Zij moeten aan allerlei maatschappelijke voorwaarden voldoen om subsidie te blijven krijgen. Dat is immers gemeenschapsgeld. Hier zijn geen restricties, misschien ook omdat Alberdingk Thijm de afgelopen 28 jaar wel heeft laten zien dat ze de tijdgeest snapt.'

Ook handig dat dit bedrijf alles van kleur weet. 'AkzoNobel ondersteunt ook de restauratie van de *Nachtwacht*: wij koesteren niet alleen het erfgoed uit het verleden, maar creëren ook het erfgoed van de toekomst. Die witte dozen, de ruimtes waarin musea hun kunst tonen, hebben wij niet. We kunnen elke achtergrond kiezen die we willen.' Er is wel veel 'visuele ruis', zoals Alberdingk Thijm het noemt. 'Omdat dit een kantoor is met een bepaalde inrichting, waar mensen werken, lopen.'

De huidige tentoonstelling hangt tegen een achtergrond van krooskleurig groen. Voor de volgende, waaraan al hard wordt gewerkt, gaan alle muren aan de kant en wordt er één ruimte gecreëerd, waarin een groot, speciaal te bouwen object zal staan. 'Als een maquette,' zegt Alberdingk Thijm, die het al helemaal voor zich ziet.

Spijt van een aankoop heeft ze nooit gehad. Weleens gedacht: dat zou ik nu niet meer kopen. Spijt van een niet-gekocht kunstwerk? Dat wel. Ze weet het nog precies. 'Ik wilde heel graag een beeld kopen van Antony Gormley, een man met zijn handen omhoog. Precies het logo van AkzoNobel, zonder dat het speciaal was gemaakt. Dat zou flauw zijn geweest. Ik was zo blij dat ik het vond! Maar Van Lede vond het toen te duur. Nu zijn die beelden een miljoen waard. Af en toe iets missen, dat kan niet anders. Dat is ook goed, want je kunt wel eindeloos doorgaan.'